

FÓKUSZBAN A KÖNYVTÁR

kiemelt támogatás a könyvtárak részére

A Nemzeti Kulturális Alap Bizottságának határozata szerint az Alap rendelkezésére álló pénzkeretből minden évben elkülönít egy jelentős összeget a kulturális élet egy-egy területének kiemelt támogatására.

1996. évben a könyvtári szakterület a kedvezményezettje a külön 150 milliós forintos többlettámogatásnak. A támogatás felhasználására a Könyvtári Szakmai Kollégium

pályázati felhívását

az alábbi témakörökben és feltételekkel teszi közzé.

1.

Könyvtári ellátó rendszerek megerősítése és kialakítása

A pályázati kiírás célja, hogy a **könyvtárak közötti együttműködés** előmozdításával javítsa a közművelődési könyvtári ellátást.

Pályázhatnak azok a megyei és városi könyvtárak (kivételesen más könyvtárak is), amelyek egy ellátó rendszer keretében nyújtanak könyvtári szolgáltatásokat egy-egy település csoport önkormányzati közművelődési könyvtárainak.

A pályázat keretében megítélt összeg elsősorban az ellátó rendszer állományának (beleértve a könyveken kívül az egyéb dokumentumokat is, de nem az időszaki kiadványokat) fejlesztését, illetve kialakítását szolgálja, de kisebb, technikai jellegű (telekommunikációs, számítástechnikai, szállítási) fejlesztések is számításba vehetők.

Ha az ellátó rendszer könyvtárai más-más fenntartó szervhez tartoznak, a pályázathoz csatolni kell a fenntartók nyilatkozatát az ellátó rendszerhez való csatlakozásról és az anyagi kötelezettségvállalásról.

Munkahelyi könyvtárak is csatlakozhatnak a városi és megyei könyvtár által beadott pályázathoz. Központi szerepkörű munkahelyi könyvtárak önállóan csak akkor pályázhatnak, ha rendszereik keretében önkormányzati közművelődési könyvtárakat is ellátnak. E pályázathoz is csatolni kell a fenntartó szervek szándéknyilatkozatát és kötelezettségvállalását.

A pályázatokra előírányzott összeg 75 millió forint. Egy-egy pályázó nem kaphat 500 ezer forintnál kevesebbet és 3 millió forintnál többet.

Az elnyert összeget a pályázó könyvtár nem utalhatja tovább harmadik félnek (még a pályázatban részt vevő társkönyvtáraknak sem), a beszerzett dokumentumok és eszközök azonban a pályázatban részt vevő könyvtárak közös javát kell, hogy szolgálják.

2.

Közművelődési könyvtárak az egyetemi és főiskolai hallgatókért

A pályázati kiírás célja, hogy megerősítse azoknak a közművelődési könyvtáraknak az állományát, amelyek részt vesznek a *felsőoktatási intézmények hallgatóinak* ellátásában. Pályázhatnak a megyei és a városi könyvtárak. Pályázatukhoz csatlakozhatnak más könyvtárak is. Ez esetben szükséges mellékelni a fenntartók szándéknyilatkozatát és kötelezettségvállalását is.

Pályázni lehet az állomány hiányainak felszámolására, az alsóéves hallgatók standard, kötelező és ajánlott olvasmányai többes példányainak beszerzésére, de időszaki kiadványok előfizetésére nem.

A pályázatban meg kell adni a könyvtárba 1995-ben beiratkozott hallgatók számát (lehetőleg tanintézeti bontásban), valamint az általuk kölcsönzött kötetek számát és hozzávetőleges tartalmi megoszlását. Ha a városi vagy a megyei könyvtár vállalja a vonzáskörzetében lévő felsőoktatási intézmény(ek) központi könyvtári szerepkörének ellátását, a velük kötött megállapodást mellékelni kell a pályázathoz. A megítélt összeget a pályázó könyvtár nem utalhatja harmadik félnek, illetve feleknek, a tulajdonába került dokumentumokat azonban letétként átadhatja a vele közösen pályázó könyvtár(ak)nak.

A pályázatokra előírányzott összeg 30 millió forint. Egy pályázó nem kaphat 250 ezer forintnál kevesebbet és 1 millió forintnál többet.

3.

Telekommunikációs kapcsolatok megteremtése

A pályázati kiírás célja, hogy elősegítse megteremteni azokat a *technikai feltételeket* (telefaxok, telekommunikációs vonalak és szoftverek, modemek, számítástechnikai eszközök stb.), amelyek révén a közművelődési könyvtárak csatlakozhatnak a hazai és a nemzetközi információs és könyvtári rendszerekhez és hálózatokhoz. Pályázhatnak az önkormányzati közművelődési könyvtárak.

A pályázatokra előírányzott összeg 20 millió forint.

4.

A társadalom könyvtárképének megváltoztatása

A pályázati kiírás célja, hogy megerősítse és továbbfejlessze az 1995-ben meghirdetett „*Összefogás a könyvtárakért*” elnevezésű mozgalom eredményeit.

Pályázhatnak az önkormányzati közművelődési könyvtárak. Előnyben részesülnek azok a pályázatok, amelyek egy-egy megye vagy városkörnyék különböző típusú könyvtárainak együttműködésére építenek, s amelyek az 1997-ben lebonyolítandó akciók konkrét tervét tartalmazzák.

A pályázatokra előírányzott összeg 5 millió forint.

5. Retrospektív katalógus konverzió

A pályázati kiírás célja, hogy elősegítse a nagy tudományos könyvtárak **katalógusainak számítógépesítését**. A pályázaton rész vehet a *Janus Pannonius Tudományegyetem Könyvtára*, a *József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára*, a *Miskolci Egyetem Központi Könyvtára*, az *Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtára*, valamint a *Veszprémi Egyetem Központi Könyvtára*.

Pályázati feltételek:

- az elnyert támogatásból csak külföldi kiadványok leírásai konvertálhatók,
- a leírásokon szereplő adatokból a hatályos magyar szabvány szerint kell a gépi rekordot elkészíteni,
- a megfelelő fordítóprogram elkészülte után a rekordokat HUNMARC formátumban kell bármely hazai könyvtár rendelkezésére bocsátani, s értük csak az átadással kapcsolatosan ténylegesen felmerült költségeket szabad felszámítani,
- a pályázat keretében elnyert összegeket hardver beszerzésére nem lehet fordítani, csak a rekordok előállítására (a konverziót külső cégtől is meg lehet rendelni),
- a pályázónak javaslatot kell tennie arra vonatkozóan, milyen szakterületen, milyen időhatárok között megjelent művek leírásait kívánja konvertálni, s mely könyvtárakkal kíván együttműködni a kettőzések elkerülése végett,
- egy-egy rekord előállítására legfeljebb 250 forintot lehet előirányozni, mely összegnek tartalmaznia kell minden járulékos kiadást is; a pályázónak 1997. december 31-ig minimum 8000, számítógéppel kezelhető rekordot kell elkészítenie.

A pályázatokra előirányzott összeg 10 millió forint.

6. Könyvtárközi kölcsönzési alap

A pályázati kiírás célja, hogy kísérletet indítson az országos **könyvtárközi kölcsönzés** anyagi alapjának megteremtésére. A kísérlet célja annak a mechanizmusnak a kialakítása, amelynek révén a szolgáltatást nyújtó könyvtárak ráfordításaikért térítésben részesülhetnek, a szolgáltatást igénybe vevő könyvtárak terhei pedig könnyebbedhetnek. A kísérletnek választ kell adnia arra a kérdésre is, mekkora központi előirányzat kívánatos a rendszer működtetéséhez, milyen források jöhetnek számításba a finanszírozására, mekkora terhek hárulhatnak a szolgáltatást nyújtó és igénybe vevő könyvtárakra, valamint a használókra. A pályázatnak tartalmaznia kell a realizálni kívánt koncepció kifejtését, a kísérlet költségvetését, az elszámolás módszereit, a külföldi és hazai dokumentumokért fizetendő térítési díjat a szolgáltató könyvtáraknak, a kísérleti szakaszban bevont könyvtárak körét, a részvétel feltételeit stb. (A kísérlet szempontjából nem minősül könyvtárközi kölcsönzésnek egy-egy megye önkormányzati közművelődési könyvtárai között, vagy egy-egy felsőoktatási intézmény könyvtárai – legyenek bár más-más telephelyen – között, vagy azonos fenntartóhoz tartozó könyvtárak (pl. akadémiai intézeti könyvtárak) között lebonyolított átkölcsönzés. A kísérlet

lebonyolítására pályázatot nyújthat be bármely könyvtár vagy vállalat, illetve vállalkozás (pl. kft., bt.). A pályázatra előírányzott összeg 5 millió forint, amelyből a pályázó saját költségeire 10-15%-ot számolhat el.

7.

Részvétel a nemzetközi együttműködésben

A pályázati kiírás célja, hogy előmozdítsa a hazai könyvtárak bekapcsolódását a nemzetközi könyvtári és információs rendszer különféle vállalkozásaiba, kísérleteibe, valamint szolgáltatásaiba.

Pályázni lehet az együttműködés személyi és anyagi-technikai jellegű kiadásainak fedezetére. Pályázatot nyújthat be bármely könyvtár. Előnyben részesülnek azok a pályázatok, amelyek az Európai Unió és az Európa Tanács projektjeihez való csatlakozásra irányulnak, továbbá azok, amelyek a közép- és kelet-európai országok könyvtárügyével való együttműködést kívánják erősíteni.

A pályázatokra előírányzott összeg 5 millió forint.

*

Pályázni a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága által rendszeresített adatlapon lehet, amely a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros c. szakmai lap 1996. évi júniusi számában is megjelenik a könnyebb hozzáférhetőség céljából. A lapban megjelent adatlap felhasználható és sokszorosítható. Minden pályázathoz külön adatlapot kell kitölteni és benyújtani. A hiányosan vagy pontatlanul kitöltött adatlapok, illetve a megjelölt határidőn túl beérkezett pályázatok érvénytelenek.

A pályázatokat kizárólag postai úton 1996. szeptember 15-ig lehet benyújtani a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságának címére (1062 Budapest, Bajza u. 32.).

A benyújtáshoz szükséges adatlap az Igazgatóság címén, továbbá a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Ügyfélszolgálati Irodáján (1052 Budapest, Szalay u. 10-14. földszint) szerezhető be személyesen; az Igazgatóságtól – bélyeggel ellátott A/4-es válaszborték megküldésével – postai úton is igényelhető.

Az Alap pénzeszközei nem használhatók fel építési jellegű beruházásokra, felújításokra, állandó fenntartási és üzemeltetési célokra, alaptőke emelésére, továbbá nem ruházhatók át harmadik fél részére. A pályázati felhívásban nem közölt feltételeken kívül a 8/1994. (IV. 26.) MKM rendelet az irányadó.

A Kollégium fenntartja magának a jogot, hogy mind a benyújtott pályázatokat, mind a nyertes pályázatok megvalósulását a helyszínen szakmailag és pénzügyileg ellenőrizze.

A Kollégium a pályázatokat a benyújtási határidőtől számított 60 napon belül bírálja el és a döntés eredményéről a pályázókat értesíti.

A pályázattal kapcsolatos felvilágosítást technikai jellegű ügyekben a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságától írásban és telefonon (tel/fax: 322-6808 vagy 351-5463), érdemi kérdésekben a Kollégium tagjaitól (*Ambros Zoltán* (66) 454-354, *Csaba Gabriella* 321-2527, *Domsa Károlyné* 138-2344, *Gomba Szabolcsné* (52) 316-666, *Illyés Katalin* 175-0240, *Papp István* 118-5815, *Poprády Géza* 155-6167) lehet kérni.

Könyvtári Szakmai Kollégium

3. Pályázati cél

- 3.1. A pályázatot a pályázati kiírás _____ pontjára/témájára nyújtom be.
3.2. Pályázati téma rövid leírása (max. 120 betű):

- 3.3. A pályázat témájának, illetve a megvalósítás módjának részletes leírását **mellékelem.**

4. Pályázat tervezett megvalósítása

4.1. Megvalósulás időszaka

4.1.1. Kezdő időpont: _____ év _____ hó _____ nap

4.1.2. Befejező időpont: _____ év _____ hó _____ nap

4.2. Megvalósításhoz szükséges teljes összeg: _____ ezer Ft

4.2.1. Megvalósításhoz meglévő saját forrás összege: _____ ezer Ft

4.2.2. Megvalósításhoz már rendelkezésre álló egyéb forrás megnevezése (az igazolás másolatát **mellékelem**):

összege: _____ ezer Ft

4.2.3. Megvalósításhoz igényelt egyéb forrás (más alaphoz, alapítványhoz stb. benyújtott pályázat)

– megnevezése: _____

– összege: _____

4.2.4. Megvalósításhoz hiányzó összeg: _____ ezer Ft

4.3. A 4.2.1. és 4.2.2. alatt felsorolt források fedezetigazolását **mellékelem.**

5. Igényelt támogatás

Teljes összege: _____ ezer Ft

Ebből:

5.1. Vissza nem térítendő támogatás

5.1.1. Egy összegben _____ ezer Ft

5.1.2. Részletekben igényelt összeg folyósításának ütemezése:

Időpont: _____ Összeg: _____

Időpont: _____ Összeg: _____

Időpont: _____ Összeg: _____

5.2. Visszatérítendő támogatás

5.2.1. Visszatérítendő támogatás igényelt összege: _____ ezer Ft

5.2.2. Visszafizetés vállalt ütemezése:

Időpont: _____ Összeg: _____

Időpont: _____ Összeg: _____

Időpont: _____ Összeg: _____

Időpont: _____ Összeg: _____

5.2.3. A visszatérítendő támogatás visszafizetésének fedezetére felajánlott biztosíték(ok):

6. Az igényelt támogatás költségkalkulációja:

6.1. Bér, bérjellegű kiadások _____ ezer Ft

6.2. TB járulék _____ ezer Ft

6.3. Dologi kiadások _____ ezer Ft

6.3.1. Ebből: Nagy értékű (20.000 Ft feletti) tárgyi eszközök beszerzése

_____ ezer Ft

6.4. Összesen: _____ ezer Ft

Részletes költségvetést mellékelni kell.

7. Mellékletek (ld. pályázati tájékoztató)

7.1. A pályázathoz mellékelt jogi dokumentáció: _____

7.2. A cégszerű aláírás igazolására mellékelt okirat: _____

7.3. Mellékelt, a pályázatot támogató ajánlások: _____

7.4. Egyéb mellékletek (költségvetés stb.): _____

8. Egyéb adatok

8.1. A Nemzeti Kulturális Alapból az előző két évben elnyert/kiutalt korábbi támogatások azonosító/iktató száma: _____

8.2. A pályázó egyéb közlendői: _____

9. Pályázat besorolása

A pályázatok támogatási célok szerinti besorolásához, illetve kezeléséhez kérjük a pályázatot – az alábbi osztályozás szerint – a megfelelő kockában történő jelöléssel (x) minősíteni (Pályázatonként csak egy, a legjellemzőbb minősítés szükséges.)

- 9.1. Kultúrateremtő kezdeményezések, programok és alkotások (könyv, zenemű, színházi produkció, műtárgy, film stb.) megvalósítása, ill. létrehozása
- 9.2. Kulturális alkotások megóvása, megőrzése
- 9.3. Kulturális és művészeti alkotások nyilvánosságra hozása és terjesztése
- 9.4. Nemzetközi kulturális kapcsolatok (rendezvény, vendégszereplés, tanulmányút stb.)
- 9.5. Kulturális és művészeti évfordulók
- 9.6. Egyéb, a fenti kategóriákba nem tartozó program

10. Nyilatkozatok

- 10.1. A lebonyolító elvállalja a pályázat szabályszerű pénzügyi lebonyolítását.
- 10.2. A pályázó (és lebonyolító) aláírásával igazolja a rávonatközo adatok helyességét és kijelenti(k), hogy csöd-, felszámolási- és végelszámolási eljárás alatt nem áll(nak).
- 10.3. A cégszerű aláírásnál a neveket írógéppel vagy nyomtatott nagybetűkkel is sziveskedjenek feltüntetni!

199

P.H. a lebonyolító (cégszerű) aláírása

P.H. a pályázó (cégszerű) aláírása

Mellékletek: _____ db

Pályázati tájékoztató

Tisztelt Pályázónk!

Pályázati tájékoztatónkkal Önnek szeretnénk segítségére lenni, ezért kérjük, hogy az adatlap kitöltése előtt tájékoztatónkat figyelmesen elolvasson szíveskedjék. A pályázati adatlap kitöltésének hiányossága, illetve az előírt mellékletek csatolásának elmulasztása ugyanis a pályázat érvénytelenségét vonja maga után.

A PÁLYÁZATI ADATLAP kitöltésével kapcsolatos fontosabb tudnivalók:

1. Pályázni csak a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága által kiadott űrlapon, és csak postai úton lehet. A pályázati adatlapot és a csatolandó mellékleteket egy példányban frógéppel vagy nyomtatott betűtípussal olvashatóan kell kitölteni.
2. Minden pályázati témára (lásd a pályázati felhívást) külön pályázati adatlapot kell kitölteni.
3. A hiányosan vagy pontatlanul kitöltött űrlapok, valamint a határidőn túl érkezett pályázatok **érvénytelenek**.
4. A pályázatokat elbíráló szakmai kollégiumok döntése végleges, felülbírálatát kérni nem lehet.
5. Magánszemélynek, ha nincs bonyolítója, **közvetlenül csak külön e célra nyitott, elkülönített bankszámlára** történhet átutalás, **betétkönyvbe**, illetve **átutalási számlára nem**.
6. Az adatlap 5. 2. 3. pontjánál a fedezetlenül felajánlott biztosítékokat kell konkrétan megjelölni, mint pl. költségvetési intézmények esetén – a felügyeleti szerv kezességvállalása, vállalkozás és magánszemélyek esetén bankgarancia, kezes stb.
7. A nem önálló, de saját pénzforgalmi jelzőszámmal/bankszámlával nem rendelkező pályázó szervezeteknek (szervezeti egységeknek, vagy határon túli pályázóknak) **pénzügyi lebonyolítót** (alap-intézmény, fenntartó, GAMESZ, érdekképviseleti szerv stb.) kell igénybe venniük. A pályázó és a bonyolító a pályázati célhoz szükséges pénzfelhasználásban és az elszámolásban – egyetemleges felelősséggel – tartozik együttműködni. A szakmai beszámolót a pályázó tartozik elkészíteni.
8. Az adatlap 7. 1. pontjában az egyes pályázóknak a következő **jogi alapidokumentumokat** kell fel-tüntetni és a pályázathoz mellékelni:
 - **Non profit szervezeteknek**, mint (köz)alapítvány, egyházi intézmény, vallási felekezet, köztestület, egyesület, egyéb társadalmi szervezet stb. – **az érvényes alapító okiratot (alapszabályt) és bírósági bejegyzési végzést.**
 - **Közhasznú társaságoknak 30 nappal nem régebbi cégkivonatot.**
 - **Társas vállalkozásoknak**, mint közkereseti társaság (kkt.), betéti társaság (bt.), korlátolt felelősségű társaság (kft.), részvénytársaság (rt.), egyéb jogi személyiség nélküli társaság, polgári jogi társaság (pjt.), egyesülés, közös vállalat, szövetkezet, gazdasági munkaközösség, át nem alakult állami gazdasági szervezet stb., továbbá az egyéni cégnek – **30 nappal nem régebbi cégkivonatot.**
 - **Egyéni vállalkozóknak a vállalkozói igazolvány 30 nappal nem régebbi hiteles másolatát**, illetve a csak adószámmal rendelkező egyéni vállalkozónak az **adóhivatal által kiadott, 30 nappal nem régebbi adószám-igazolást.**
9. Az adatlap 7. 2. pontjához: A pályázók cégszerű aláírás igazolására kötelezettek, ami történhet banki/kincstári aláírásbejelentő fénymásolatának bank, illetve a kincstár általi **eredeti záradékolásával** vagy más hiteles banki igazolással, felügyeleti szervi igazolással, közjegyzői aláírási címpéldánnyal, továbbá egyéb hitelt érdemlő módon. Az **aláírási jogosultság igazolása csak 30 nappal nem régebbi – eredeti vagy hitelesített – okirattal történhet.** Kivételt képeznek a cégkivonat becsatolására kötelezett pályázók, mert esetükben a képviselői jogosultságot a cégkivonat tartalmazza.
10. A bonyolítóra a mellékletek (7. 1.) vonatkozásában a pályázókkal **azonos szabályok** az irányadók. Bonyolító közreműködése esetén a cégszerű aláírás igazolása (7. 2.) a pályázónak is szükséges, kivéve ha a bonyolító az alapintézmény (pld. egyetem – tanszék, megyei múzeum igazgatóság – nem önálló tagmúzeum, ÁMK – könyvtára stb).
11. Azoknál a pályázóknál, akiknél a Nemzeti Kulturális Alapnál történő előző évi eredményes pályázat óta jogi és/vagy személyi változás nem volt, az adatlap 7. 1. és 7. 2. pontjainál a korábbi azonosító számra való hivatkozással mentesülnek a mellékletek (lásd 7–10. pontokat) ismételt csatolása alól.
12. A nyertes pályázókkal – a pályázati kiírásban foglalt cél megvalósítására, illetve a támogatás összegének folyósítására – az Igazgatóság szerződést köt. A támogatás szerződésszerű felhasználását a pályázatot kiíró szakmai kollégium és az Igazgatóság **ellenőrzi**.

Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága
H-1062 Budapest, VI. Bajza u. 32.

A változás, a stabilitás, a túlélés dilemmái

1. A magyar könyvtárügy soha nem volt ilyen kedvező helyzetben, mint most.
 - a) Nincsenek ideológiai feladatai és megkötöttségei.
 - b) Nem kell direkt módon szolgálnia egy politikai rendszert.
 - c) Nincsenek központi direktívák, párthatározatok, fejlesztési koncepciók stb., amelyeket tűzön-vízen át végre kell hajtani!
 - d) Sokoldalú és hasznosítható nemzetközi kapcsolatokkal bír.
 - e) Jól képzett személyi állomány áll rendelkezésre.
 - f) Egy jelentős technológia-váltás kezdetén vagyunk, nem elmaradva a nyugat-európai átlagtól.
 - g) Új kihívások jelennek meg, új társadalmi elvárások fogalmazódnak meg a művelődésügy egésze, így a könyvtárral szemben is.
 - h) Jó a társadalmi elfogadottságunk:
 - politikusok,
 - mértékadó személyiségek (Konrád György, Petrovics Emil),
 - használóink.
 - i) Folyamatosan nő a használói létszám és igény szint.
 - j) Szabad partnerválasztás van az együttműködésben. Nem kötelező a hálózati és egyéb kapcsolódási elvek betartása.

Tehát véleményem szerint nem sorscsapás, amiben élünk, nem egy természeti katasztrófa, amiben különleges túlélési technikákat kell megtanulnunk és gyakorolnunk. (Egyébként is: emlékezve katonáskodásomra, az egyéni védőfelszerelésekkel mindig baj volt: vagy lyukas volt, vagy méretproblémák adódtak, vagy nem tudtam időre magamra rángatni, és a kiképző közölte: „Maga, katona, meghalt!”)

Nem túlélésre kell berendezkedni!

Aki ezt teszi

- a) átmenetinek,
- b) tőle függetlennek gondolja,
- c) ezért csak vár.

Megélésre, ennek a helyzetnek a megélésére és feldolgozására kell berendezkedni.

Véleményem szerint ez adja ennek a korszaknak a valódi értékét!

Ez adja a most dolgozó könyvtárosok valódi feladatát és ez jelenti felelősségét is.

Még egyszer a túlélésről:

A túlélő ember meg akarja őrizni a teljes múltját, nem tud szelektálni, csak nosztalgizálni, mindent értéknek tekint, görcsösen ragaszkodik mindenhez, talán azt is megkockáztatom, retrográddá lesz, ő lesz az, aki miatt nincs fejlődés.

A történelmi emlékezet nem azonos a múlttal! A múlt pedig nem azonos céljainkkal! Szerintem a könyvtárügy keserű korszaka nem 1989-ben kezdődött, a hibák és értelmetlenségek jóval korábban datálhatók. Rendkívül káros-kóros mindaz, ami a magyar könyvtárügyet változatlanul akarja átmenteni egy egészen

más társadalomba. Rendkívül hibás az egészet értékként kezelni. (Már ma is jelentkezik ennek végtelen megnyilvánulásai: nem a szervezeti felépítés, nem a létszám, nem az ország egészségének „lefedettsége”, vagyis a sok könyvtár az érték, az érték ennél rejtőzködőbb: az érték maga a felhalmozott és kellően strukturált dokumentumállomány és a hozzá kapcsolódó kollektív könyvtárosi tudás és az ezekre épülő szolgáltatás! Említettem már a felelősséget. Talán ez a szó keveset jelent még most ebben az átalakulásban a könyvtári közgondolkodásban. Itt az átalakulást-átalakítást nekünk kell végrehajtani. Ez a felelősség!

Nem lehet rákenni a politikára, a felsőbbre, a Bokrosra – (ő már nincs is, pedig milyen jó egy bűnbak!), a szakmai szervezetekre (ha azokra egy kicsit lehet, de mindig magunkat találjuk!).

Óriási lehetőség! Beleszólhatunk mindabba, ami velünk kapcsolatos! Készerű eszmélet: rajtunk múlik, milyen lesz a magyar könyvtárügy a XXI. század elején. *Gyors vagy lassú-e az átalakulás?*

Megkerülhető-e a leépülés, átépülés? Végbemeget majd automatikusan, tőlünk függetlenül is minden. A humán szféra relatív megkésettisége előny is, hátrány is. Előny annyiban, hogy elemezhető, saját rendszerünkre értelmezhető mindaz, ami a társadalom egyéb szféráiban lezajlott. Tehát van esélyünk a folyamatok befolyásolására. A hátrány az az, hogy a politika és a gazdaság átalakulásának ellentmondásai elhúzódó válságot teremtenek a humán szférában, kapkodások, álcesekek, messiásvárás marad osztályrészünk és folyamatos retardálódás!

Ennek megelőzése a legfontosabb küldetés!

Ma még ehhez a munkához jók a feltételeink!

Két szakmai viselkedéstípus, stratégiai gondolkodásforma kell, hogy közelítsen, és egymásba illeszkedjen.

1. A helyi cselekvés, a saját harcok megvívása, a társadalmi felhajtóerő kiaknázása. Ez rendkívül fontos! Én nem hiszem azt, hogy hálózatok, intézménytípusok fognak ellehetetlenedni, hanem elsősorban intézmények és kollektívák.

Azok az intézmények, melyek nem képesek önmaguk értékeit megmutatni, önmaguk szerepét meghatározni, önmaguk kapcsolati rendszerét létrehozni. A lemondó – sodródó, artikulációra alkalmatlan most elvérzik. Kérdezhetik, mire építhető ma stratégia? Hol vannak és milyenek az eszközök egy intézményvezető, a menedzsmet kezeltügyében? Elvárható-e egy intézményvezetéstől, hogy magáramaradottságában is harcoljon?

Történelmi visszatekintés: talán igazolnak engem a könyvtártörténetet jobban ismerők; a magyar könyvtárügy valódi értékteremtése megkockáztatható – nem a központi döntések és akaratok helyi megvalósításából születtek. A központ inkább kísérő-megengedő-elfogadó-előíró típusú döntéseket hozott. A könyvtárügy fejlődése személyiségek és könyvtáros közösségek harca volt mindig.

De nemcsak erről van szó, hanem arról is, hogy először teremtdődik meg annak lehetősége, hogy a könyvtárak valóban a helyi társadalom, közösség intézményei legyenek, ne szakmai vagy politikai dogmák egyenruháját hordják! Mi ez, ha nem lehetőség, mi ez, ha nem kihasználásra kötelező körülmény? Tehát az egyik pillér, amire építhetünk, hogy olyan könyvtárat csinálhatunk, amelyet akarunk és amivel mi az olvasónak, a használónak felelünk meg elsősorban.

Tudom, van fenntartó, vannak testületek, vannak elég nehezen elviselhető hivatalnokok, tehát vannak „elvárások” és ezek az elvárások se nem szakmaiak, se nem ideológiaiak, hanem csak úgy lesznek, vannak és változnak! De változnak, vagyis változtathatók.

A másik jó adottság, az a modernizáció. Nemcsak a számítógépesítésre, online kapcsolatokra, tehát a technikai feltételekre gondolok, hanem a szakmai teljesség modernizálására. Egészen onnan, hogy mi a szerepe a könyvtárnak, de elsősorban az új feladatvállalásokra.

Többet kell vállalnunk és lehet vállalnunk mindabból, amit egy információigényes társadalom megkövetel. Folyamatosan azt kell mondanunk, miért nem mi csináljuk, ki az, aki nálunknál ezt jobban csinálná? Nálunk megvan minden ismeret, dokumentum, szakmai képesség, tehát ezt nekünk kell csinálni! A mérték csak az igényesség és megfelelő képesség lehet.

A modern magyar könyvtárügy csak ezekből a műhelykísérletekből jöhet létre.

Nekem ehhez nem kell törvénykezés és nem kell a külföldi minta mechanikus másolása sem!

A törvény más miatt kell, de arról majd később.

A harmadik biztos támasz az egyéni stratégiákban (ne tekintsek ezt komikusnak, bizony, kell hozzá!) a becsvágy, kiegészülve tenniakarással és szakmai igényességgel. És még valami fontossal: a kommunikációs képességgel, az együttműködési készséggel. Tövises, sértődött, kishitű, begubózó emberek, személyes sebeket nyalogatva nem hoznak létre semmi újat!

2. A megfelelésnek és az előrelépésnek szerintem még van egy nagyon fontos előfeltétele: ez pedig a szakmai szolidaritás és együttműködés gyors és hatékony áttekintése és új alapokra helyezése.

Amikor azt mondom, hogy csak mi hozhatjuk létre a modern magyar könyvtárügyet, akkor az e nélkül elképzelhetetlen! Miért kell? Mert az együttműködés szabad, nem előírt szerkezetű és irányú. Ebben a „szabadságban” nemcsak sze-

repvállalások, hanem szereptévesztések is megjelennek. De ez a szolidaritás nem a centrumra mutat, de mindazt, amit központnak mondunk, azt létrehozza és élteti!

A szolidaritás nem szájalom, nem a gyengék felkarolása az én értelmezésemben, hanem összetartás, közösségvállalás, az eszmei és gyakorlati azonosság, a közös érdekek alapján. Tehát előretekintés és nem vélt értékek mindenáron való megvédése.

A szakmai szolidaritás olyan értelmezése hibás és nem vezet sehová.

Nagy a felelőssége szakmai és érdekképviselői szervezeteinknek. Stratégiai elképzelésekkel kell rendelkezniük és azok mentén kell napi harcaikat megvívniük. Inter helyzetben vannak és lesznek: közvetítő szerepet kell vállalniuk a törvényhozó, az igazgatási és partneri viszonylatokban. Ehhez erősnek kell lenni, egységesnek kell lenni és nagyon következetesnek. Nem vállalhatnak semmilyen más szerepet, csak a változtatás élharcosai lehetnek. Itt dől el a jövőnk! Ez nem pénzkérdés! Állítom, hogy dupla költségvetési támogatással sem lehetne önmagában jobb könyvtári szolgálatot létrehozni, és hogy egy szervezeti amputálással megtakarított pénzt sem érdemes a megmaradt részbe beönteni.

Új partneri viszonyok kellenek és újrafogalmazott együttműködések, az információs világgal, a könyv- és sajtókiadókkal és terjesztőkkel, oktatással, a vállalkozó körökkel. Ezekben mi nem játszhatjuk a gyenge, segítségre szoruló szerepét. Csak az egyenrangú, magabiztos partnert tekintik elfogadhatónak, nekünk nem könyöradományokra van szükségünk, hanem kölcsönösségre.

Állami felelősség

Megkerülhetetlen kérdés, de nem a felismerésen múlik, nem azon, hogy politikusok és hivatalnokok ezt deklarálják. Mert ezt megteszik, de mi a tartalma, pontosabban milyen irányba kell, hogy mutasson? Mi a célja az állami felelősségvállalásnak? És hol a határa? Talán a célban könnyebb megegyeznünk, de a kiterjedtségben nagyon nehéz! Az állam tegye azt, ami a feladata, szoktuk mondani, teremtse meg a törvényi szabályozás lehetőségét, hozza létre és működtesse azokat a központi szolgáltatásokat, amelyeket a szakma megkövetel, amelyek nélkül hatékonyságban és minőségben nagyon szétszakadna a mezőny, próbálja a felhasználói és egyben a területi eltéréseket is kiegyenlíteni. Teremtse meg a finanszírozás eszközeit. De hogyan? Vagyis hol a gondoskodás határa? Mi még a könyvtári szolgálat? Na ezt, ha lehet, ne az állam mondja meg, hanem mi, ami persze, már elég kínos feladat. De szerintem ezt a békát le kell nyelnünk.

És végül

Nemrégem egy Schwajda György-színdarabban láttam: az egyik szereplő, jó kelet-európai helyzetfelismerő képességéből következően azt a túlélési stratégiát választotta, hogy egymás után, minden létező vallás alapimáját elrebegette, mondván, ami biztos, az biztos. Sőt, a héten egy napot ki is hagyott, hátha nincs isten,

meg egyébként is „a hetedik napon megpihene”. Elgondolkodtam, vezet-e ez a kelet-európaiság valahova, szolgálhatunk-e mi minden urat? És aztán arra is gondoltam, hogy a könyvtárügynek hány istene van és arra, hogy kell-e még szolgáljunk.

Köszönöm!

Ambrus Zoltán

* * *

Az Országos Könyvtárügyi Tanács ügyrendje

A művelődési és közoktatási miniszter attól az óhajtól vezérelve, hogy a könyvtárügyet érintő döntéseihez a szükséges szakértői háttér rendelkezésére álljon, életre hívja az Országos Könyvtárügyi Tanácsot.

I.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács feladatai és működése

1. A könyvtárakról szóló 1976. évi 15. sz. törvényerejű rendelet végrehajtásáról intézkedő 17/1976. (VI. 7.) MT. sz. rendelet 30. § (5) bekezdése, valamint a könyvtári rendszer szervezetéről és működéséről szóló 5/1978. (XII. 12.) KM. sz. rendelet alapján a könyvtárak összehangolt irányításának segítésére létrehozott Országos Könyvtárügyi Tanács (a továbbiakban: Tanács) *a művelődési és közoktatási miniszter tanácsadó, véleményező és javaslattevő testületeként működik.*

2. A Tanács feladata:

A Tanács feladata mindazon témák megvitatása, melyekkel a művelődési és közoktatási miniszter megbízza, valamint azon témák megtárgyalása, melyeket a Tanács megfontolásra ajánl a miniszternek.

3. A Tanács 17 tagját a könyvtárügyben érdekelt szakmai és társadalmi szervezetek, valamint a képző intézmények képviselőiből és más könyvtári szakemberek köréből illetőleg szakembereiből a művelődési és közoktatási miniszter kéri fel, 50-50 százalékos arányban.

4. A Tanács élén az elnök áll, akit munkájában alelnök segít. Az elnököt a művelődési és közoktatási miniszter bízza meg, az alelnököt a Tanács választja tagjai sorából.

A Tanács elnöke

- irányítja a Tanács munkáját,
- összehívja és vezeti a Tanács üléseit,
- javaslatot tesz a Tanács üléseinek napirendjére,

- a Tanács többségi véleményét írásba foglalja és a kisebbségi véleménnyel együtt eljuttatja a művelődési és közoktatási miniszternek,
- közvetlen konzultáció esetén exponálja a miniszter számára a többségi véleményt,
- képviseli a Tanácsot.

Az elnököt – akadályoztatása esetén – az általa felkért alelnök helyettesíti. A Tanács munkáját a titkár szervezi.

5. A Tanács éves munkaterv alapján folytatja tevékenységét. A munkatervre a Tanács titkára tesz javaslatot figyelemmel a művelődési és közoktatási miniszter által meghatározott témákra és a Tanács tagjainak javaslataira. A munkatervet a Tanács hagyja jóvá. A Tanács szükség szerint, de legalább negyedévenként ülésezik.

6. A Tanács csak akkor tárgyalhatja a napirendi pontokat, ha a tagok 2/3-a jelen van. A Tanács állásfoglalásait, ajánlásait, javaslatait az ülésen jelenlévő tagok véleménye, illetve írásban beküldött javaslata alapján alakítja ki és közvetlenül a művelődési és közoktatási miniszternek küldi meg, lehetővé téve a kisebbségi vélemény megjelenítését is. Ha az ügy jellege indokolja, a Tanács közvetlen konzultációt kezdeményez. Döntéseit a jelenlévők egyszerű szótöbbséggel hozza meg, kérés esetén a kisebbségi vélemény megjelenítésével.

7. A Tanácsban való részvétel megszűnése:

A művelődési és közoktatási miniszter a Tanács tagjai közül bárkit visszahívhat és helyére – a Tanács javaslatainak mérlegelésével – új tagot kérhet fel.

A Tanács tagja bármikor kérheti a művelődési és közoktatási minisztert, mentse fel a tagság alól.

8. A Tanács tagja jogosult a tagságból fakadó költségeinek megtérítésére.

9. A Tanács titkára, a Könyvtári Osztály vezetője.

A Tanács munkáját a titkár szervezi. Ennek keretében a Tanács titkára

- előkészíti a Tanács munkatervét,
- gondoskodik az ülések előkészítéséről, a meghívók és az ülések anyagainak kiküldéséről,
- biztosítja az üléseken a jegyzőkönyv elkészítését és az érdekeltek részére történő megküldését,
- figyelemmel kíséri a Tanács által az egyes feladatok megvalósítására kitűzött határidők betartását,
- a Tanács tevékenységével kapcsolatos ügyviteli feladatok ellátásának feltételeit a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Könyvtári Osztálya biztosítja.

10. A Tanács üléseire – állandó vagy eseti jelleggel, tanácskozási joggal – olyan szakemberek is meghívhatók, akik nem tagjai a testületnek.

11. A Tanács a különböző kérdésekben kialakított álláspontját, az esetleges kisebbségi véleménnyel együtt – a minisztériummal történt egyeztetés után – a sajtóval is közölheti.

12. Záró rendelkezések

A Tanács működéséhez szükséges költségek fedezetét a Művelődési és Közoktatási Minisztérium költségvetésében kell biztosítani.

A Tanács székhelye: 1884 Budapest, V. Szalay u. 10–14.

A Tanács pecsétje: A Magyar Köztársaság címere a következő felirattal:
Országos Könyvtárügyi Tanács.

A Tanács ügyrendje a művelődési és közoktatási miniszter jóváhagyásával válik érvényessé.

Dr. Magyar Bálint

Az Országos Könyvtárügyi Tanács tagjai

Elnök: Dr. Horváth Tibor

Titkár: M. Csaba Gabriella, az MKM Könyvtári Osztályának vezetője

Mgr. dr. Antalóczi Lajos, Egyházi Könyvtárak Egyesülete

Dr. Bakonyi Géza

Balogh Mihály, a MKE Könyvtáros Tanárok Szervezetének elnöke

Domsa Károlyné

Halász Magdolna

Dr. Hermann Ákos

Huszár Ernőné dr., az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának elnöke

Kiss Gábor

Kiss Jenő

Dr. Mader Béla

Poprády Géza

Dr. Redl Károly, Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete

Dr. Varga Sándor, Főiskolai Könyvtárigazgatók Kollégiuma

Dr. Voit Krisztina

Zalainé Kovács Éva, a Könyvtári és Informatikai Kamara elnöke

Vajda Erik, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke